

Uhu

(*Bubo bubo*)

A baglyok fényvisszaverő szeme önmagától éppúgy nem világít, mint a macskák szeme. Bár nappal és éjszaka egyaránt jól látnak, de a baglyok zsákmányszerzésekor a legfontosabb érzékszervük a fülük

A Földön előforduló 215 bagolyfajból 20 tartozik az uhuk **NEMZETSÉGÉBE**. Ázsia déli részén 9, Afrikában 8, Közép- és Dél-Amerikában 2 uhufaj él. A nálunk előforduló uhunak a legnagyobb az elterjedési területe, magába foglalja szinte egész Európát és a palearktikus Ázsia nagy részét. Előfordul Japán északi szigetein, és megtalálható Észak-Afrikában is. E hatalmas elterjedési területen több **ALFAJRA** oszlik. Az eurázsiai uhu a legnagyobb testű. Szárnyfesztávolsága 160-170 cm. A nappali ragadozó madarakhoz hasonlóan, az uhunál is lényegesen nagyobb testű a tojó, testtömege 1800-4200 gramm között változhat, míg a hím mindössze 1600-2800 gramm. Az uhu a hegyvidéki erdőtől a sivatagig kis számban mindenütt megtalálható. Magyarországon csak az Északi-középhegységben és a Sopron-Kőszegi hegységben fészkel. Elsősorban sziklás, kőkibúvásos helyeken, illetve kőbányákban telepszik meg.

Nászidőszaka már januárban megkezdődik, tojásait leggyakrabban márciusban rakja le. Évente egyszer költ. Fészket nem épít. A kiválasztott sziklapárkányon kapar egy mélyedést 3-5 tojásból álló fészkekalja számára. Egyszínű, fehér tojásain kizárólag a tojó kotlik, miközben a hím hordja számára a táplálékot. A tojásokat 2-4 naponként rakja le, de már az első után elkezd kotlani, ezért a fiókák között jelentős nagyságbeli különbség alakulhat ki. A legkisebb gyakran annyira lemarad, hogy el is pusztul.

A fiókák 4-5 hetes korukban a tűző nap elől a környékbeli bokrok alá bújnak. Éjszaka táplálékkal érkező szüleik füttyögésük alapján találják meg őket. A fiókák 9 hetes korukra érik el röpképességüket.

Az uhu félelmetes ragadozó. Mindent képes elfogni, még a nagyobb testű nappali ragadozó madarakat is, mint például az egerészölyvet vagy a békászó sast. Természetesen ezekre csak ritkán vadászik. Fő táplálékát hazánkban a hörcsög jelenti. Amikor nincs hörcsöggradáció, gyakran zsákmányol vándorpatkányt, apróbb rágcsálókat és madarakat is. Könnyűszerrel képes elfogni a sünt is, a kifordított tüskés „sünbundák” biztos jelei annak, hogy a környéken uhu él.

Az uhunak gyakorlatilag nincs természetes ellensége, mégis számos országban lecsökkent az állománya, és a veszélyeztetett fajok közé tartozik.

Az uhuk fészkeit évszázadokon keresztül fosztogatták azért, hogy uhuzás céljára fiókához jussanak. A nappali ragadozó madarak, varjúfélék, gébicsek ádáz ellenségüknek tekintik a baglyokat, ezért ha megpillantják őket, hevesen támadnak rájuk. A fészkekből elrabolt uhufiókákat felnevelték, majd kirakták őket egy nyílt területre. Közvetlen közelében, az úgynevezett uhuzó-kunyhóban bújt el a vadász, és sorra lelőtte az uhu felett keringő madarakat.

Az uhu hazánkban közel fél évszázada védett, manapság azonban új veszély leselkedik rá. Az uhu ugyanis előszeretettel vadászik nyílt térségeken, és ilyenkor igen gyakran telepszik fel a középvezetékű vezetékek tartóoszlopaira. Sajnos ezek kiképzése olyan, hogy a nagy testű madarakat igen könnyen éri halálos áramütés.

Az 1980-as évek végére a hazai költőpárok száma alig haladta meg a tízet. Ekkoriban még gyakorta fosztogatták a fészkeket is, de valószínű, hogy a legtöbb fiatal mégis áramütéstől pusztult el. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tagjai az összes fészket felderítették, és körzetükben az Áramszolgáltató Vállalatokkal együttműködve gondoskodtak a veszélyes tartóoszlopok szigeteléséről. A védelem eredményeként napjainkra huszonötre emelkedett a költőpárok száma. Az uhu európai állománya Oroszország nélkül 10 000–22 000 pár. Oroszországi állományát 2000–20 000 közöttire becsülik.

Számos országban, így például Cseh-, Finn- és Németországban emelkedik a fészkelő párok száma, míg másutt többnyire állandó. Az európai állomány nagysága és változása alapján az úgynevezett sérülékeny fajok közé sorolják az uhut.

§ Magyarországon fokozottan védett madár, természetvédelmi értéke 250 000 forint.

Közismert jellegzetessége a baglyoknak, hogy fejüket szinte képesek körbeforgatni nyakuk körül. Erre alapult az a tévhit, amit Plinius jegyzett fel az ókori Rómában, hogy a bagolyfogás egyetlen célravezető módszereként a bagollyal farkaszemet kell nézni, majd legalább háromszor körbe kell járni ahhoz, hogy a bagoly – tekintetével folyton követve az embert – kitekert nyakkal mozgásképtelenné váljék. A baglyok szeme – a binokuláris látást lehetővé téve – előre néz. Szemgolyóikat mindössze 2 fokban képesek mozgatni, ami az emberi szem 100 fokos tartományához képest elenyészően csekély. Ezt kompenzálja a fej forgathatósága, amit az tesz lehetővé, hogy az emlősökkel ellentétben a madarak koponyája csak egy ponton csatlakozik az első nyakcsigolyához

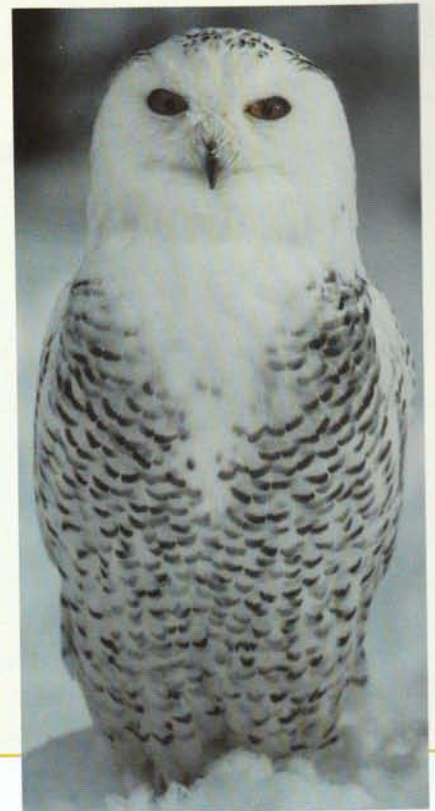
A madarak többségének lábán három ujj előre, míg egy hátra irányul. A baglyok jellegzetessége a vetélőujj, amit képesek előre és hátramoszdítani aszerint, hogy céljukat éppen melyik ujjtartás szolgálja jobban

Észak bagolyóriása

A hóbagoly (*Nyctea scandiaca*) a fátlan tundra fészkelő madara. Az Északi-sarkkör közelében költ Grönlandon, Izlandon, Eurázsia és Kanada északi részén. Fészket a földön, egy saját maga által kapart mélyedésben alakítja ki. Költése május közepétől június közepéig terjedő időszakban kezdődik. Fészkealjja 4–9 tojásból áll, de lemminggradációs években akár 14 tojást is rakhat. Táplálékiszegény évben költése el is maradhat. A tojások lerakása között akár öt nap is eltelhet, ezért ha nagy a fészkealj, a fiókák között jókora méretbeli különbség lehet, mivel a tojó már az első tojás lerakása után megkezdte a kotlást. A fiókák 32-34 nap alatt kelnek ki, és 50-60 napos korukban kirepülnek.

Elsősorban pockokat zsákmányol a hóbagoly, a lemming csak a gradációs években dominál táplálékában. Európai állománya maximum 2100 pár, táplálékhiányos években a párok nem nevelnek utódokat. Magyarországon igen ritka téli vendég, eddig mindössze két bizonyított előfordulása ismert. Fokozottan védett madár, természetvédelmi értéke 100 000 forint.

Uhufiókák a sziklapárkányon található fészkekben

